

ISTORIA LOCALĂ: TERMENI ȘI CONCEPTE

ALLA ANDRIEȘ

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Acest articol relevă definirea conceptului referitor la istoria locală a bibliotecilor, analizându-se aspectul terminologic, care include teritoriul unui sat, raion, oraș, municipiu. Este analizat noțiunea de document de istorie locală. Documentul este elementul de bază al colecției. Astfel documentul local sau documentul de istorie locală constituie baza colecției de istorie locală. De la apariția acestui concept, adică istoria locală și până în prezent, el este tratat de specialiști în mod diferit.

Cuvinte-cheie: *kraievedenie*, *kraievedceskaia rabota*, istorie locală, cunoaștere locală, *otciznovedenie*

This article gives the definition of the local history of the library, analyzes the terminological aspect, which includes territory of the village, district, town, city. It analyzes the concept of document of the local history. The document is the basic element of the collection. Thus, the local document or the document of the local history makes the collection of the local history. Since the emergence of this concept, it means the concept of the recent local history it is treated differently by specialists

Keywords: local history, local studies, local knowledge, native land studies, libraries

Activitățile privind istoria locală în țările din spațiul estic i s-au atribuit, în funcție de epoci, diferite calificative: „otciznovedenie”, „rodinovedenie”, „kraievedenie”. În *Dicționarul limbii ruse* din sec. XIII-XVII, cuvintelor „krai” și „vedati” sunt atribuite peste 30 de semnificații. Cuvântul „krai” este definit atât ca partea cea mai îndepărtată de centru, cât și spațiul circumscris de limite. Acest cuvânt mai are și sensul de „pământ, țară, regiune”, iar verbul „vedati” însemna „a ști, a deține informația”. De aici provenea substantivul „vedanie”, care exprima ansamblul cunoștințelor de care dispunem la un subiect. În mod similar, cuvintele „vedec” și „vedok” serveau a denumi pe acel care deține informația și o transmite [1].

În perioada de până la proclamarea independenței Republicii Moldova în bibliotecile publice de la noi, ca și în acelea din toate republicile unionale, [...] era o direcție de activitate numită „kraievedceskaia rabota”, „kraievedenie” [2].

„*Kraievedenie* înseamnă studierea multilaterală a unui teritoriu concret al țării – sat, oraș sau altor așezări care reprezintă baștina pentru populația locală. Acest teritoriu este determinat, în primul rând, pe baza divizării administrativ-teritoriale, luând în considerare și schimbările istorice a granițelor administrativ-teritoriale. *Kraievedenie* include un ansamblu de

studii naturale și sociale, *studiază* natura, populația, economia, istoria și cultura pământului natal” [3].

De la 1992, au fost căutate variante de redefinire a acestei activități. După ce s-a renunțat la folosirea sintagmei „activitate ținută”, pe alocuri, „a început să fie utilizată cu tot mai mare frecvență sintagma *cunoaștere locală*” [2].

În articolul „Cunoașterea locală și bibliotecile”, dl. Alexe Rău atenționează asupra folosirii neadecvate a sintagmei „cunoaștere locală” și argumentează în favoarea utilizării termenului „istoria locală”. Luând în considerare că biblioteconomiștii din țările Europei, mai ales popoarele de gîntă latină cu noi, cum ar fi Franța, Italia, Portugalia, Spania au ales sintagma „istoria locală” ca echivalent al lui „kraevedenie” și al lui „kraevedceskaia rabota” [2], noi nu vom da dovadă de nihilism lingvistic. În concluzie, „kraevedenie” și „kraevedceskaia rabota” urmează să fie traduse la noi prin „istorie locală” [2].

O selectare corectă a documentelor de istorie locală într-o mare măsură depinde de definirea noțiunii „local”. *Dicționarul Enciclopedic* [4] explică cuvintele *loc*, *local* în felul următor: *loc* – 1. Porțiune determinată în spațiu; Regiune; ținut. Localitate. Local – specific unui anumit loc; privitor la un loc determinat; dintr-un anumit loc.

Așadar, noțiunea de *loc*, *local* (în cazul desemnării activității în domeniul istoriei locale a bibliotecilor) include teritoriul unui sat, raion, oraș/municipiu. Această noțiune, de asemenea, poate fi extinsă și la un teritoriu mult mai mare, cum ar fi în cazul nostru, sudul, centrul și nordul republicii. Prin urmare, noțiunea „document de istorie locală” în biblioteca publică include publicațiile dedicate unui sat, raion, oraș/municipiu, uneori unei zone geografice mai mari, cu care acesta are legături mai strânse.

Documentul este elementul de bază al colecției. Astfel, *documentul local* sau *documentul de istorie locală* constituie baza colecției de istorie locală. În Republica Moldova la momentul actual termenul „document” are mai multe semnificații regăsite în standardele naționale:

SM ISO 2789 : 2006 Document – informație înregistrată sau obiect material care poate fi tratat ca o unitate într-un proces documentar.

Notă: Documentele pot varia după forma lor fizică și după caracteristici /Adaptat după ISO 5127 : 2001, definiția 1.2.02 /.

SM ISO 11620 : 2008 Document numeric – unitate documentară digitizată de bibliotecă sau achiziționată în formă digitală, ca parte a colecției bibliotecii.

Notă: În această categorie sunt incluse cărțile electronice, brevetele electronice, documentele audiovizuale în rețea și alte documente numerice, cum ar fi rapoartele, documentele cartografice și muzicale, publicații preprint

etc. Bazele de date și periodicele electronice sunt excluse [ISO 2789:2006, definiție 3.2.12].

Prin urmare, definiția termenului „document” este necesară pentru a fi utilizată pentru toate tipurile de documente de reglementare (referitoare la domeniul de informare și documentare).

Publicațiile tipărite reprezintă componența de bază a resurselor de istorie locală și pot avea tangență cu un teritoriu concret prin diferite modalități: 1) prin conținut (tematică), indiferent de loc, timp, procedeu, limba publicației – literatura privind istoria locală; 2) locul publicației, indiferent de conținut și alte caracteristici – publicații locale; 3) apartenența de teritoriu a autorului – publicații tipărite ale persoanelor, personalităților originare din teritoriul dat, literatura despre viața și activitatea acestora.

Noțiunea „literatura de istoria locală” în circulația științifică a fost introdus prin anii 20 ai secolului XX. Formularea acestui concept îi aparține savantului bibliograf rus N. V. Zdobnov (1888–1942), care a inclus în conceptul „literatura de istorie locală” toate publicațiile tipărite legate de un teritoriu concret prin conținut, indiferent de locul lor de publicare. Acest punct de vedere a fost susținut de majoritatea cercetătorilor din domeniu: A. N. Bucenkov, I. I. Mihlina, N. N. Scerba. Adepții altei viziuni (A. V. Mamontov, M. A. Briskman) considerau că la baza conceptului „literatura de istorie locală” se poate afla nu numai conținutul, ci și locul publicației. Respectiv, toate documentele editate pe un teritoriu concret, indiferent de conținut, sunt documente de istorie locală, deoarece reprezintă nivelul de dezvoltare culturală a teritoriului. Totodată, unii din ei fac diferența dintre noțiunea „literatura de istorie locală” și „presa locală”, prima incluzând toată literatura legată tematic de teritoriu, iar a doua – tipăriturile locale.

În anii 60-90 ai secolului trecut, noțiunea „literatura de istorie locală” era destul de răspândită și chiar inclusă în „Положение о краеведческой работе областных, краевых, республиканских (АССР) библиотек” și formulată în modul următor: „Noțiunea *literatura de istorie locală* include toate publicațiile tipărite: cărți, publicații periodice cu caracter local, articole din ediții periodice locale și centrale, eseuri, placarde, foi volante totalmente sau parțial consacrate unui teritoriu, indiferent de locul tipăririi” [5].

În literatura de specialitate s-au prezentat diverse aspecte ce țin de conținut și formă, deoarece era considerată inacceptabilă reunirea celor două grupuri de documente bazate pe diferite criterii: conținutul și locul publicației într-un concept – literatura de istorie locală. Prin urmare, la începutul anilor 90, termenul „literatura de istorie locală” avea două semnificații: una mai largă, care reunea publicațiile legate de teritoriu prin conținut sau origine; alta mai îngustă, care presupunea reunirea în cadrul acestei noțiuni a publicațiilor legate tematic de acest teritoriu.

Acest lucru complica perceperea termenilor „literatura de istorie locală” și „tipărituri locale”. În plus, termenul „literatura de istorie locală” a fost criticat de specialiști, deoarece nu mai corespundea cu exactitate conținutului. Prin urmare, a avut loc înlocuirea termenului „literatura de istorie locală” cu un termen mai exact – „document de istorie locală”. Mai târziu, acest punct de vedere a fost sprijinit de S. N. Akulici, care considera termenul „document de istorie locală” comun conceptelor „literatura de istorie locală” și „presa locală”. Iar pentru dezlegarea problemei privind esența documentului de istorie locală, S. N. Akulici consideră că la baza metodologică trebuie folosit principiul filosofic al unității dialectice al formei și conținutului. Conținutul este baza subiectului, iar forma – modul de existență.

O atenție deosebită merită definiția noțiunii „document de istorie locală” interpretată de S. N. Akulici: „Document de istorie locală este documentul legat de regiune prin conținut și (sau) formă; prin conținutul documentului se subînțelege numai informația inclusă despre regiune, prin forma documentului se subînțelege informația despre locul tipăririi (publicației), apartenența autorului sau a altor persoane care au participat la crearea documentului” [6].

Cu o asemenea interpretare a noțiunii „document de istorie locală” nu era de acord N. N. Scerba (1941–1993). El era convins că documentul poate fi considerat de istorie locală dacă acesta este legat de regiune prin conținut. Caracteristicile formale, în opinia sa, nu pot servi ca bază pentru dezvoltarea documentului în aspect local, nemaivorbind de formarea colecției de istorie locală.

Trebuie de menționat că de la apariția acestui concept și până în prezent el este tratat de specialiști în mod diferit. În literatura de specialitate din Republica Moldova nu este o unanimitate în tratarea termenilor pentru acest domeniu de activitate, precum și a conceptului în cauză. Respectiv, această activitate nu este reglementată. În această situație ne vom conduce de puținele definiții standardizate și terminologie utilizată în țările unde această activitate se găsește la un nivel mai înalt de dezvoltare.

Referințe bibliografice:

1. РЕШЕТНИКОВ, Н.И. *Зарождение краеведения в России и проблемы его развития* [Электронный ресурс]. Disponibil: www.recherches-slaves.paris4.sorbonne.fr/Cahier6/Sommaire.htm
2. RĂU, Alexe. Cunoașterea locală și bibliotecile. *Magazin bibliologic*. 2011, nr. 1/2, 45-47. ISSN 1857-1476.
3. СТРОЕВ, К.Ф. и Ю.К. ЕФРЕМОВ. Краеведение. Под ред. А.М. ПРОХОРОВА. В: *Большая Советская Энциклопедия*. 3-е изд. М., 1973, т. 13, р. 920.

-
4. *Dicționarul Enciclopedic*. Doina COBET, Eugenia DIMA, Florin FAIFER, et al. Ed. a 6-a. Ch.: Cartier, 2008. 1696 p. (Col. Cartier dicționar).
 5. Положение о краеведческой работе областных, краевых, республиканских (АССР) библиотек. *Советская библиография*. 1959, nr. 4, 61-64.
 6. АКУЛИЧ, С.Н. О сущности понятия „краеведческий документ”. *Советское библиотековедение*. 1990, nr. 4, 53-59.
 7. БУЧЕНКОВ, А.Н. Содержание понятия „краеведческая литература”. *Советская библиография*. 1959, nr. 4, 19-25.
 8. КУШНАРЕНКО, Н.Н. Региональные центры по обеспечению краеведения. *Советское библиотековедение*. 1990, nr. 4, 46-53.
 9. КУШНАРЕНКО, Н.Н. Формирование краеведческих фондов областных библиотек. *Советское библиотековедение*. 1989, nr. 5, 43-50.
 10. ЩЕРБА, Н.Н. Краеведческая литература: статья 1. В: *Библиотечное и библиографическое краеведение*: сб. последних статей. Сост. А.В. МАРКИНА-ЩЕРБА. М.: Кн. палата, 1995, pp. 99-112.